

SZAKDOLGOZAT

Bácsai Vivien

fotográfia BA

Kaposvár,
2022/23

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
Kaposvári Campus
Fotográfia Ba

GREEN OBJECTS

konzulens

Károly Sándor Áron DLA

készítette

Bácsai Vivien

CHPZJE

nappali tagozat

Kaposvár

2022/23

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETŐ	5
1.ZÖLD ENERGIA	7
1.1 A zöld energia fogalma	7
1.2 Megújuló energiaforrások	9
1.3 A környezetvédelem fogalma	12
2.FENNTARTHATÓSÁG MEGJELENÉSE A KORTÁRS MŰVÉSZETBEN	14
2.1 Konceptuális művészet	14
2.2 Öko-művészet	20
2.3 Föld művészet/Land art.....	23
3. A FOTÓ, MINT DOKUMENTUM	25
3.1 Documarica Project	26
5. VIZSGAMŰVEM / GREEN OBJECTS	29
ÖSSZEGZÉS	30
GREEN OBJECTS	32
BIBLIOGRÁFIA	43
KÉPJEGYZÉK	45

BEVEZETŐ

„A környezetvédelem olyan társadalmi tevékenységi rendszer, amelynek célja a bioszféra létének (beleértve magát az embert mint biológiai fajt is) és egészséges fejlődésének megőrzése oly módon, hogy környezetünket (és magát az embert is) megóvjuk mindenfajta emberi tevékenység nem szándékolt szennyező és pusztító hatásától, mesterséges környezetünket úgy alakítjuk, hogy az a természeti környezettel harmóniában legyen, és bármiféle emberi tevékenység, ezen belül kiemelten a gazdasági tevékenység végzése során tekintettel vagyunk az élő rendszerek és az egyes élőlények tűrőképességére, és a tűrés határokat tevékenységünk során nem haladjuk meg.”

– Kerényi Attila definíciója ¹

Az utóbbi évtizedben egyre jobban igyekszünk oda figyelni saját környezetünkre, és annak védelmére. Sokan évek óta gyűjtjük szelektíven a hulladékot, azonban tapasztalatom szerint csak az utóbbi 2-3 évben figyelhető meg az, hogy újra is hasznosítjuk őket például a különböző termékek csomagolására, kisebb bútorokra, ruhaneműkre. Az újrafeldolgozás korábban nem volt olyan mértékben jellemző, mint ma. Egyre többen próbálunk gondoskodni a kevesebb szemét termeléséről, valamint a különböző természeti források, mint a víz, szél vagy napenergia felhasználásáról is. A legtöbb ország különböző törvényeket, vezetnek be a környezet védelme, és klímaváltozás visszafordítása érdekében. Ezek a pozitív törekvések tapasztalatom szerint hasznosak, és az emberek egyre nagyobb százaléka e hatásokra tudatosan igyekszik beépíteni azokat az apró odafigyeléseket, melyek elősegítik megőrizni a környezet védelmében tett lépéseket. Felmerül azonban a kérdés, hogy vajon időben kezdtünk e cselekedni, illetve, hogy elég e az, amit teszünk? Elképzelhető e, hogy fenntartható módon éljünk?

Vizsgaművemben ezekre a kérdésekre keresem a választ, valamint a fenntartható jövővel foglalkozom, illetve, hogy hogyan termelődik és hasznosul újra az energia a Földön. Ebben a kérdésben nagy a felelősségünk, hiszen a saját, és gyermekeink, sőt unokáink jövőjéről is beszélünk. Ma már egyre több olyan létesítmény van jelen, nem csak Magyarországon, de a világon is, amelyek képesek segítséget nyújtani az embereknek abban, hogyan óvják a környezetet. A nagyobb városokban szelektív hulladékfeldolgozó központokat hoznak létre, illetve a különféle természeti energiákat használják a közművek ellátására.

Dolgozatomban elsőként a zöld energiával foglalkozom, melynek ismerete úgy gondolom fontos ahhoz, hogy megértsük, mik azok az erőforrások, melyek felhasználásával óvjuk a környezetünket, és meggátoljuk a káros anyagok kibocsátását.

¹ Kerényi Attila: Általános környezetvédelem, Szeged: Mozaik Oktatási Stúdió, 47. o. (2006)

Vizsgaművem elkészítésekor számos olyan létesítményben jártam, ahol komolyan odafigyelnek a természetre, és az általa nyújtott erőforrások felhasználására. Képeim középpontjában ezek az épületek, illetve az egyes munkafolyamatok során használt eszközök állnak, úgy megjelenítve, mint műtárgyak. A tárgyszerűség viszont nem zárja ki, hogy stílusát tekintve egy pozitív jövőkép lehetősége táruljon elénk. Bár ezeket ember alkotta, munkáimban mégsem kaptak szerepet, mivel úgy éreztem az épületek struktúrája és a mondanivaló nélküle lesz teljes. Jelenlétük azonban érzékelhető. A fényképek poszt-apokaliptikusak, de színvilágát tekintve a „rózsaszín felhő” kifejezéssel tudnám illetni. Ez az az állapot, amikor valami újba kezdünk bele, ami izgalmas de még nem látjuk az esetleges hibákat.

1. A ZÖLD ENERGIA

A mindennapi életben tapasztaljuk, hogy a környezettudatosság és a fenntarthatóság egyre nagyobb szerepet kap nemcsak a vállalatok, cégek, hanem a fogyasztók gondolkodásában is. Sokszor halljuk a zöld energia, alternatív energia, megújuló energia kifejezéseket, de kevesen tudják mik is ezek pontosan.

1.1 Zöld energia fogalma

Olyan energia, amely a természeti folyamatok során állandóan rendelkezésre áll, vagy újra termelődik. Ezek lehetnek: napenergia, szélenergia, vízenergia, geotermikus energia, ár-áply erőművek, biomassza-hasznosítás, hulladék alapú energiatermelés, bioüzemanyagok és okos technológiák (okos hálózatok, energiahatékonyság és elektromos közlekedés). Ezeknek az energiaforrásoknak az az előnye, hogy felhasználásuk a környezetet viszonylag megkíméli.

A „zöld energia” és a „megújuló energia” kifejezéseket gyakran felcserélve használják, de van közöttük egy lényeges különbség. Bár a legtöbb zöld energiaforrás is megújuló, nem minden megújuló energiaforrás tekinthető teljesen zöldnek. Napjainkban a globális éghajlatváltozás elleni küzdelem következtében egyre inkább előtérbe kerülnek a megújuló energiaforrások. Ezek az energiahordozók ugyanis nem bocsátanak ki olyan anyagokat, amelyek a légkör felmelegedését okozzák. Azonban a bolygónk erőforrásai egyre csak fogynak, és nem lehet pontosan tudni, hogy mennyi évtizedre elegendő fosszilis erőforrás maradt. Ez azért is fontos problémakör, mivel ezek az erőforrások nem tudnak megújulni. Kutató munkám során arra jutottam, hogy a megoldást az hozhatja el, ha a magánszemélyek és a vállalatok egyre nagyobb léptékben használnak megújuló energiaforrásokat. Bár a fosszilis erőforrások rendkívül fontosak, úgy gondolom igenis szükség van arra, hogy lassan, fokozatosan egy zöldebb világ felé haladjunk. Ennek az egyik legfontosabb eszköze lehet a zöld energia bevezetése. Számos városba, és faluba el látogattam, hogy felkeressek olyan intézményeket, ahol valamilyen formában foglalkoznak a megújuló energia hasznosításával, és bár tényleg egyre elterjedtebb a környezet tudatos gondolkodás, mégis talán Pécsen volt a leginkább fellelhető a „zöldülés”. A pécsi hőerőműben tett látogatásom során megtudtam, hogy az ott elégetett biomassza talán az egyik legfontosabb megújuló energia forrás, hiszen nagyon sokféleképpen felhasználható. Ezen felül ez az egy objektum képes arra, hogy egy egész város fűtési lehetőségét biztosítsa. Ha csak biomasszából szeretnénk fedezni az egész emberiség energiaszükségletét, akkor rengeteg termelő területre lenne szükség, és így jóval kevesebb hely maradna az élelmiszereknek vagy az erdőknek. De, hogy ez elkerülhető legyen, más energiaforrások együttes felhasználásával nagy mértékben helyettesíthetők a fosszilis tüzelőanyagok. Bár úgy vélem Pécsen ezek a bevezetések működnek, még mindig nagyon kevés helyen lelhető fel az előrelépés.

1.2 Megújuló energiaforrások

Amikor neki álltam a diplomamunkámba, nagyon szerettem volna valami olyanba belevágni, ami a mindennapi életünk része, mégsem tudjuk mi hogyan működik benne, és nagy befolyása van a környezetre. Ez pedig a megújuló energiaforrások és annak felhasználási területei.

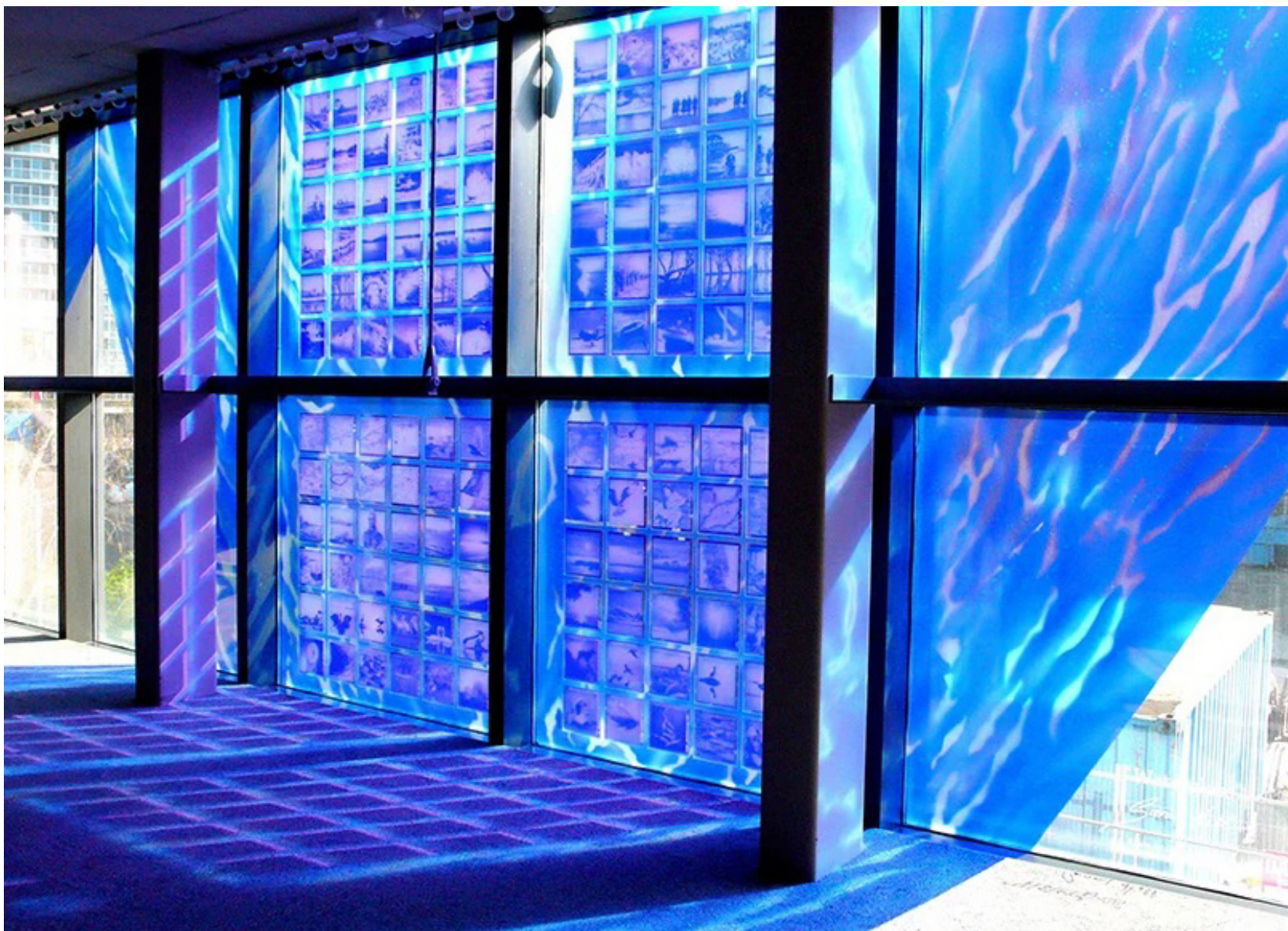
A megújuló energiaforrások hasznosításához különféle természeti erőforrásokat kell használatba venni, melyek segítségével óvjuk a környezetet. A természeti erőforrás fogalma kifejezi a természet és az ember gazdasági tevékenysége közötti kapcsolatot, azaz a természeti elemeknek azt a körét foglalja magába, amely felhasználható az energiatermelésben, az élelmezési cikkek előállításában és ipari nyersanyagként. Azok a természeti adottságok, amelyeket az ember a termelés egy adott szintjén szükségleteinek kielégítésére hasznosít. Ezen a kapcsolaton indultam el. A megújuló energia hasznosítása (azon felül, hogy környezetkímélő) kutatásaim alapján akkor tudna érvényesülni, ha energia fogyasztásunk igénye nem lenne magasabb, mint maga az energia amit termelni tudunk. Ha ez így lenne, ez a megoldás sokkal olcsóbb és gazdaságosabb megoldást nyújtana.

A jelen évszázad egyik legnagyobb problémája, amellyel az emberiségnek szembe kell néznie, az a fosszilis tüzelőanyagokon alapuló gazdaságunk fokozatos váltása a megújuló energián alapuló gazdaságra. Ez egy hatalmas feladat, amely tudósok, vállalkozások, kormányok és fogyasztók együttműködését igényli. De mi a szerepe a művészetnek ebben az együttműködésben? A művészek befolyásolhatják és segíthetik a tiszta technológiák megismertetését az emberekkel, oktatják őket a lehetséges felhasználásukra, feltárják a megújuló energia és a mindennapi élet kölcsönhatási módjait, és cselekvésre ösztönzik az embereket. Ezen felül számos művészeti stílus és irányzat képes összefonódni, anélkül, hogy az ideológiák ütköznének.

Itt szeretném megemlíteni Sarah Hallt, akinek munkáiban nem csak a zöld energia hasznosításával kapcsolatos figyelem felkeltése a cél, hanem hogy ezek valamilyen formában hasznosulni is képesek legyenek. Hall, kanadai ólomüvegművész, aki az üveg egyedi és csúcstechnológiás megközelítését finomította. A napenergiát elektromos árammá alakító fotovoltaiikus cellák használatával ablakai nappal tárolhatják a fényt, és éjszaka háttérvilágítást biztosítanak az üvegnek. Tiszta villamos energiát is termelhetnek, amely közvetlenül az épületek energiarendszerébe táplálkozik. Noha a fotovoltaiikus cellákkal való tervezés bizonyos kihívásokat is rejt magában, Hall a fény és a színek lenyűgöző mesteri ismeretében mozgatja meg a nézőket. Nagyszabású napelem- és művészüvegprojekteket tervez ügyfelei számára szerte a világon, beleértve a nagykövetségeket, katedrálisokat, iskolákat, egyetemeket és főiskolákat.

Ezek közé tartozik a „*Waterglass*” az Enwave Színházban a torontói Harbourfront Centerben; „*Lux Gloria*” a saskatoon-i Szent Család székesegyházban; „*Lux Nova*” a Brit Kolumbiai Egyetemen; „*Leaves of Light*” a torontói York Egyetem Life

Sciences Buildingjének; és „*The Science of Light*” a Grass Valley Általános Iskolában, Washington államban, az Amerikai Egyesült Államokban.² Munkái egyszerre művésziek és praktikusak, ezen felül pedig ösztönzően is hatnak.

² (saját fordítás): A „Renewable Energy Artworks” havi sorozatának harmadik részében az Artists & Climate Change írója, Joan Sullivan interjút készít Sarah Hall nemzetközileg elismert napelemes ólomüveg művésznővel Torontóban, Ontario államban. (2017. március 23) Az Artists and Climate Change egy blog, amely nyomon követi az éghajlatváltozás problémájára adott művészeti válaszokat minden tudományágból. Ez egyrészt egy tanulmány arról, hogy mi történik, másrészt egy forrás a téma iránt érdeklődők számára. <https://artistsandclimatechange.com/2017/03/20/the-science-of-light/> (2023.04.27)

1.3 Környezetvédelem fogalma

„A környezetvédelem egy olyan tevékenység, amely az emberi társadalom által, az ökológiai létfeltételeiben saját maga által okozott károsodások megelőzésére, a károk mérséklésére vagy elhárítására irányul. Másrészt ideológia, filozófia és mozgalom is. Maga a fogalom azt a gondolkört jelenti, mely szerint az emberiség felelősséget visel és persze függ is az őt körülvevő környezettől és azt a mozgalmat is, mely a különböző természeti és épített környezeti értékek megőrzéséért, annak élhetően és használhatóan tartásáért küzd. Ugyanakkor a környezetvédelem nagy hangsúlyt fektet az élhető, fenntartható környezet védelmére és kialakítására.”³

A környezetvédelem fontosnak tartja, hogy az emberi termelési, fogyasztási rendszer fenntartható legyen, illetve azzá váljon, emellett egyéb politikai követeléseket is meghatároz. Habár sok környezetvédő szervezet a civil szférából jön, világszerte számos nemzetközi, szakmai, politikai szervezet is képviseli a környezetvédő gondolatot és a vállalati felelősségvállalás, a technikai újítások előtörésével számos nagyvállalat is tesz lépéseket a környezet megóvásának érdekében. ⁴ A környezetvédő mozgalom számos olyan egyéni megoldást is magába foglal, melyek nem a kormányok vagy nagy cégek hatáskörébe tartoznak, hanem a mindennapi ember számára is elérhetőek. Ilyen például a városi biciklizés vagy a tömegközlekedés használata az autókultúrával szemben, vagy mondjuk a hulladékok szelektálása és annak újra hasznosítása, illetve a képződésének megelőzése tudatos vásárlás segítségével.

Véleményem szerint a leglényegesebb feladat globálisan változtatni a rossz szemléletmódon, a környezettudatosság eléréséhez elengedhetetlen az erre vonatkozó szabályok betartása, valamint a megszokott, környezetünkre káros szokások alakítása, illetve annak gyökeres megváltoztatása, mely mindenképp lemondásokkal jár. Lehet ez akár anyagi, időbeli vagy egyéb ráfordítás. A környezettudatos gondolkodás és cselekvés az elengedhetetlen feltétele a fenntartható fejlődésnek.

Az elmúlt években hangsúlyos szerepet kapott a művészeti kiállításokban, valamint a munkakörnyezet kialakításában a környezetvédő megoldások alkalmazása, a klímatudatos folyamatok beépítése a mindennapokba. A környezetvédelemmel kapcsolatos egyik legnagyobb problémakör a nem lebomló hulladékok kezelése. A környezet szennyezésére kíván reflektálni Csizik Balázs „*Waste Suprematism*” fotósorozatában, amit ipari településeken, erősen szennyezett partszakaszokon készített. A képek célja a műanyag-szennyezés és a felelőtlen emberi környezeti beavatkozás problémáinak bemutatása.

³ <https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6rnyezetv%C3%A9delem> (felkeresve: 2023.02.11.)

⁴ Kerényi Attila: Általános környezetvédelem, Szeged: Mozaik Oktatási Stúdió

2.FENNTARTHATÓSÁG MEGJELENÉSE A KORTÁRS MŰVÉSZETBEN

A történelem folyamán a művészet számos esetben reagált az adott kor kihívásaira. A kortárs alkotókat is megihletik azok a kiemelt problémák, mint például a fenntarthatóság kérdése vagy az újrahasznosítás. Utóbbinál Theisz Angélát tudnám ki emelni, aki munkájával hozzájárul az egyes anyagok reciklációjához. Még Pécsen sajátította el a Retextil technológiát, melynek lényege, hogy a különböző textilhulladékokból új cérnát hoz létre, majd ebből készít különféle ruhaneműket, berendezési tárgyakat, és ugyan ezek nem művészeti céllal jönnek létre, sokkal inkább a mindennapi életben való felhasználásra, mégis van egy művészeti értéke számomra. A módszer azon felül, hogy hordozza magában a feleslegessé vált anyagok újfelfeldolgozását, szociálterápiás tevékenység is a megváltozott munkaképességű és fogyatékkal élő emberek számára. Átlagosan körülbelül 35 embert foglalkoztatnak és a termelés mellett pedig rendszeresen tartanak workshopokat pécsi műhelyükben és különböző fesztiválokon is.

A kortárs művészet a napjainkban tevékenykedő alkotók műveit foglalja magába. Ebből következik, hogy ezek a művészek a kor problémáira, társadalmi kérdéseire is reagálnak, így nem meglepő, hogy a napjainkban széles kört foglalkoztató klímavédelmi és fenntarthatósági kérdések is helyet kapnak a művészetükben. A környezetvédelmi irányvonalnak sok árnyalata található meg a jelen kor alkotásaiban és művészi hitvallásaikban. Vannak olyan művészek, akik a téma választás során, míg mások az anyaghasználatban vagy a stúdiójuk működtetésében részesítik előnyben a fenntarthatóságot. Mikor a fenntartható művészetről beszélünk, sok esetben a konceptuális művészet kerül elő először. Ennek az irányvonalnak az alapja, hogy az alkotások értékét annak mondanivalója, jelentése, vagyis a koncepció adja.

2.1 Konceptuális művészet

A konceptuális művészet alapvetően változtatta meg a művészet alakulását. A művész kiemeli művészetét a hagyományos tárgykészítés (festmény, szobor, grafika) és az azt hitelesítő intézmény hálójából. A művészetet értelmezi és a hagyományos ábrázolási módszert megkérdőjelezi. Szöveg-, illetve elméleti közegbe helyezi azt. Az alkotó saját konceptjét kiemelten művének központi elemévé teszi.

A konceptuális művészet kezdetét általában és nemzetközileg Sol LeWitt 1967-ben, az Artforumban megjelent esszéjéhez fűzik a művészettörténészek. Paragraphs on conceptual Art (Mondatok a konceptuális művészetről) címmel Sol LeWitt 1967-ben azt írja: *„A konceptuális művészetben a munka legfontosabb aspektusa az idea vagy a koncept. Amikor a művész a konceptuális művészeti magatartást használja, az azt jelenti, hogy az összes tervezés és döntés már előzőleg megtörtént és a kivitelezés csak egy futó kaland. Az idea, amely a művészetet alkotja, géppé válik.”*⁵

⁵ Saját fordításban. Tolvaly Ernő és Lengyel András Kortárs képzőművészeti szöveggyűjtemény I. –ben is szerepel az idézet egy része a 205. oldalon: „Az idea géppé válik és létrehozza a művet. _ A&E'93 Kiadó, 1995

A hetvenes években a nyugati és a magyar művészettörténet majdnem egységesen úgy határozta meg a konceptuális művészetet, mint értelemre koncentráló, a gondolat fontosságát hangsúlyozó művészetet. Anyaghasználatára vonatkozóan pedig arra a megállapításra jutott, hogy az szegényes, kevésbé jelentős és elhanyagolható. A konceptuális művészet a fenntarthatóság kontextusában gyűjtőfogalomként van jelen, mely egy adott műalkotás létrehozásának ad motivációt. A művészek a kulcsfontosságú környezeti vagy társadalmi kérdéseket elgondolkodtató műalkotásokkal emelik ki. Ezek az alkotások azért jöttek létre, hogy megkérdőjelezzék cselekedeteinket és a bolygóra gyakorolt hatásunkat.

Edward Burtynsky kanadai fotós, aki az ipar által megváltoztatott természeti környezetről készített nagy formátumú képeiről ismert. Művei olyan helyszíneket mutatnak be a világ minden tájáról, amelyek az iparosodás fokozódó fejlődését, valamint a természetre és az emberi létre gyakorolt hatását jelzik. Burtynsky a környezetvédelem szószólója, és munkája mélyen összefonódott az érdekérvényesítésével. Az ipari kapitalizmus által hagyott sebhelyeket kommentálja, miközben megalapozza a környezetpusztítás esztétikáját. Burtynsky fotóstílusát fotói méretarányának magasztos jellege jellemzi. Nagy formátumú kamerája elképesztő színekkel és könnyörtelen részletekkel ábrázolja az ember által művelt környezetet. Bár fotográfiai gyönyörűek, fő célja az volt, hogy megkérdőjelezze azokat a fogalmakat, amelyek a környezeti etikával és esztétika kölcsönhatással foglalkoznak.⁶ Munkái közül szeretném kiemelni a „*Manufacture Landscape*„ című dokumentumfilmjét, amelyet a 2007-es Sundance Filmfesztiválon mutattak be a World Cinema Documentary Competition keretében. A több mint 60 nagyméretű képből álló gyűjtemény Burtynsky világ körüli utazásait ábrázolja, megörökítve a természet lenyűgöző átalakulását ipari tájakká. A képek Kína kortárs iparosodásba való átalakulását mutatja be.

Talán az egyik leghíresebb munkája az „*Antropocén Project*” volt, mely nagyban inspirált a vizsgaművem elkészítésekor. Számomra ez egyszerre csodálatos és elgondolkodtató. Képeiből fantasztikus erő sugárzik, és bár ezeket a tájakat magasból, sokszor repülőgépről fotózta, mely jól bemutatja annak fontosságát, hogy a környezeti problémák mennyire globálisak, számomra mégis sokkal fontosabb az olyan létesítmények, szervezetek közelebről való megismerése, amelyek nagyban hozzájárulnak az egyes energiaforrások újra hasznosításhoz. Míg Burtynsky a problémát magát tárja fel a nézők elé, én sokkal inkább a fejlődés lehetőségével foglalkozom.

Burtynsky Az Antropocén-nel az emberiség által, a bolygónk geológiai arcán hagyott kitörölhetetlen nyomokkal, és azzal kapcsolatos aggodalmait első és legalapvetőbb fotós érdeklődésének koncepcionális kiterjesztéseként gondolta. „*Mindig is arra törekedtem, hogy megmutassam, milyen nagy hatással vagyunk a Földre. Ennek érdekében nagyméretű, maradandó nyomokat hagyó rendszereket keresek és fotózok.*”⁷

⁶ Jennifer Baichwal: Edward Burtynsky: *Manufacture Landscape* (2006)

⁷ Részlet Burtynsky „Élet az antropocénben” című esszéjéből az antropocén című könyvben

Fontosnak tartom, hogy az emberek tudjanak ezekről, de érdemes arról is tájékozódni, hogy egy olyan folyamat kezdődött el az elmúlt pár évben, amivel igyekeznek az egyes szervezetek olyan körülményeket teremteni, amivel óvják, vagy legalábbis nem akkora mértékben károsítják a környezetet, mint elődjük.

Burtynskyhez hasonlóan George Marazakinak is van egy, az én témámhoz hasonló projektje, a *A cure for Anthropocene*, melynek képi világa számomra sokkal magával ragadóbb, és belsősegebb. Már csak abból a szempontból is, hogy az ő képei azon felül, hogy baljós hangvételűek, van benne valami romantikus elgondolás. Látok benne valami vágyódást, a jobb felé. Marazakis képeinek baljós tónusát a tompa színséma alapozza meg, amitől a jelenetek kissé földönkívülinek tűnnek. A sorozat egy olyan elméleten alapszik, melynek ötlete, hogy a természeti tájakat a betegségek szimbólumaként állítja be. Azonban ez az elgondolás nem jött azonnal. Az idő múlásával lassan rájött, hogy folyamatosan vonzza egy bizonyos típusú tájfotózás generálása. Az Ő képein sem jelenik meg az ember, csupán jelenlétüket érezhetjük az egyes tájak atmoszférájában. Az én munkámban ez azért volt fontos, mert habár a sorozatom az ember alkotta „gyógymódokat” foglalja magába, nem akartam központba állítani. Úgy gondolom, sok dologban segítünk a Földnek, hogy tovább fennmaradhasson a mai létező életforma, de ha nem lennénk, akkor mindezért nem is kellene ennyit küzdeni.

„Miközben az emberi interakciók által érintett tájakat fényképeztem a természetes terek közepén, a domborzat úgy nézett ki számomra, mint egy test, mint a bőrön lévő pikkelysömör korai stádiumában” – magyarázza. „Ha az ember a természet terméke, akkor azt mondhatjuk, hogy egy betegség vagyunk, amely a saját szervezetünket támadja meg, ahogy az immunrendszer is megtámadhatja a saját testét - mint az autoimmun betegségek.”⁸ Marazakis megjegyzi, hogy az emberi létezés paradox módon egyszerre betegség és gyógymód a földre. Kapzsiságunkkal elpusztítjuk a földet, de ez a kapzsiság meg is menthetné. „Az ökológiai mozgalom célja nem a bolygó megmentése, hanem az emberi lét megmentése a bolygón.”⁸

Az általam választott alkotások csupán egy csekély részét alkotják a fenntartható fejlődés fontosságát bemutató, egyre bővülő művészeti alkotások palettájának. Amennyiben hiszünk abban, hogy a művészet nem csak önmagáért létezik, akkor minden ilyen törekvés építi a környezettudatos gondolkodásmódot.

⁸ (saját fordítás:) Rosie Flanagan: George Marazakis Photographs The Anthropocene (<https://www.ignant.com/2018/07/24/george-marazakis-photographs-the-anthropocene>)(2023.02.10.)

2.2 Öko - művészet

Az öko-művészet egy olyan irányzat, amelyet azok a alkotók hoztak létre, akik mind a lokális, mind a globális környezeti helyzetek állapotával, az ökológiai aktivizmussal és a problémák kiemelésével foglalkozik. Középpontjában a környezetbarát vagy újra hasznosított anyagok felhasználásával történő alkotások állnak, emellett a művek témaválasztása a környezeti károokra hívja fel a figyelmet. Mint ilyen, gyakran egy adott területet környezetvédelmi szempontból javít és/vagy egy adott környezeti problémát emel ki. Emellett azt is meg kell jegyezni, hogy az esztétikával, az etikával, a politikával, a kultúrával és a gazdasággal is foglalkozik, és ezeknek a világ ökoszisztémáira gyakorolt hatásával. A klímaváltozás jelenleg riasztó ütemben növekszik, az ökológiai művészet területe gyorsan bővül.

Fő alapelvei:

- A természettel való kapcsolatunk újragondolása, és a környezettel való együttélés új módjainak előterjesztése.
- Törődik a környezeti anyagokkal és erőkkel, így olyan művészetet hozzon létre, amely olyan természeti erőkkel működik együtt, mint a villámlás, a víz, a szél vagy akár a földrengések.
- A károsodott természeti környezet helyreállítása és helyreállítása, gyakran az ökoszisztémák művészi módon történő helyreállítása.
- Olyan művészetet alkotni, amely a környezeti kérdésekről, politikáról, kultúráról, az ökoszisztémák történeti vonatkozásairól, a természetről és annak folyamatairól tájékoztatja a nézőt.
- Természetes anyagok felhasználásával alkotásokat készíteni.
- A lakosság tájékoztatása a környezeti problémákról és az ökológiai dinamikáról.
- Kreatívan javasolni a fenntarthatóság, a gyógyulás és az együttélés új módjait. ⁹

Mary Mattingly, brooklyni művész, akinek munkája a fenntarthatóság, az éghajlatváltozás kérdéseivel foglalkozik. Mattingly ötvözi a fényképezést, a hordozható építészetet és a szobrászati ökoszisztémákat az alkalmazkodás és a túlélés költői vízióivá. Munkájában nomádokkal találkozunk, akik javaik súlya alatt dolgoznak. Tanúi vagyunk zarándokútjuknak kiszáradt földeken és felduzzadt víztesteken. Látjuk a szennyezett múltú menekülteket, akik fenntartható jövőt keresnek a természeti világban. Nézzük, amint vándorló létet folytatnak, egyszerű és adaptálható túlélési stratégiákat ölelve fel. És látjuk a művésznőt, amint saját élete részecskéi között szital egy fenntartható lábnyomot. Ambiciózus multimédiás projektjeiben többre törekszik, mint hogy figyelmeztesse a

⁹ (saját fordítás) Amber Merton : What is Eco Art? Being More Purposeful in Your Expression (<https://www.plushbeds.com/blogs/green-sleep/what-is-eco-art>) (2023.03.02)

környezet elhanyagolását és annak következményeit. Konkrét megoldásokat és építészeti prototípusokat kínál, amelyekre építhetünk egy jobb életre való törekvésünkben. Reményt ébreszt, hogy az innovatív tervezés és a természettel való helyreállító kapcsolat révén felkészülhetünk a változó világra. Ezért is volt rám befolyással munkássága. Vizsgaművemben én is kutatom azt a kapcsolódási pontot, amellyel bárki számára elérhetővé válik egy környezettudatos jövő.

Mary eltökéltsége, hogy alternatív túlélési módokat hozzon létre a disztópikus jövővel szemben. Számos projektet eredményezett, a vizet és a napenergiát tárolni képes hordható gubóktól az alternatív városi infrastruktúrákig. Ilyen például a „*Flock House Project*”¹⁰ (2012), amelyhez ő épített hordozható lakóegységeket, amelyek átköltöztek New York városába. Legutóbbi projektje, a „*Swale*”¹¹ (2016) egy „lebegő élelmiszer-erdő”, amely friss termékeket kínál a nyilvánosság számára.

Munkái, amelyek nagyrészt szobrokból és installációkból állnak, az évek során gyűjtött tömeggyártású tárgyakkól készítette. Ez a megközelítés nemcsak alkotói kreativitásáról árulkodik, hanem az őt körülvevő világ iránti mély érzékenységéről is. „*Az a célom, hogy létrehozzam ezeket a kötegelt tárgyakkól álló struktúrákat, hogy valóban szembesüljek mindennel, amire támaszkodom és amit fogyasztok*” – mondja. Ezzel a fajta „gyűjtögetéssel” nagyon szépen fel tudja bárki mérni, hogy mennyi felesleges szemetet termel. Mattingly a fotográfiát csupán történetmesélés szempontjából hasznosítja. Ezek a kitalált, nem specifikus helyszínek gyakran furcsán futurisztikusnak tűnnek, és lehetővé teszik a földről és a rá gyakorolt hatásunkról szóló beszélgetést. Mattingly számára a „helyszín” a világ ökoszisztémája. A nagy képet nézi, és arra kényszerít bennünket, mint nézőket, hogy szembenézzünk saját bűnösségünkkel és döntéseink etikájával.

¹⁰ Mary Mattingly Flock House Project: Omaha projektje egy városra kiterjedő műhely és kiállítás volt, amelyet a Bemis Kortárs Művészeti Központban való tartózkodása alatt alakítottak ki, Omahában, Nebraska államban.

¹¹ A Swale egy szándékosan provokatív nyilvános műalkotás és egy lebegő, ehető tájkép egy újrahasznosított bárkán, amely 2016-ban indult el. Swale eszköz volt a politika megváltoztatása érdekében. Mivel a tengeri közös jog eltér New York város közterületi törvényeitől, Swale utat nyithat a közlelmiszer nyilvános terekben való létrehozásához. Swale a tengeri közös jogot alkalmazza annak érdekében, hogy nyilvános legyen, ugyanakkor megkerülje a helyi állami földtörvényeket.

2.3 Föld művészet - Land art

Képviselői a környezet újragondolásával és megváltoztatásával vagy a környezetbe helyezett installációval fejezik ki mondanivalójukat. Gyakran ezt az irányvonalat tekintik a fenntartható művészet kezdetének és úttörőjének, hiszen már az 1960-70-es években elterjedt, elsősorban a minimal artból, de szoros szellemi kapcsolatot tartva a konceptuális művészettel. Lényege, hogy a művészek a hagyományos szobrászati anyagok és módszerek alkalmazása helyett magán a természetben hajtanak végre különféle változtatásokat. E művészeti tendencia kezdete abban jelölhető ki, hogy egyes alkotók nagy mennyiségű földet, követ vagy homokot hordtak a galériába. Később egyes művészek kivonultak a kiállítási termekből, és a művészeti tevékenységet kiterjesztették a valóságos térbe, a tájba, valamivel ritkábban pedig a városi környezetbe. Hatalmas jeleket fúrtak vagy építettek fel az emberi civilizációtól rendszerint távol eső vidékeken. A közönség ezeket a munkákat rendszerint csak fényképről, videofelvételről vagy filmről ismerheti, tehát akárcsak a konceptuális művészetben, itt is sorsdöntő lett a dokumentáció.¹²

A land art tehát a természettel kerül közvetlen kapcsolatba, és az ott létrehozott művel hívja fel a figyelmet a környezeti változásokra. Itt számomra ismét megjelenik az ember alkotta környezet gondolata, és eszembe jut az a folyamat, amin már az emberiség egyszer átesett. Gondoljunk csak bele, az emberi civilizáció fejlődésébe. A kezdetekben ugyan itt kezdtük, hogy csupán csak a természet adta anyagokból építkeztünk, és csak a kor előrehaladtával gyártottuk a különféle vegyületek által létrehozott ma már teljesen természetesnek vélt anyagokat, mint például a műanyag. A land art viszont vissza tekint a rég múltba, és felkínálja a lehetőséget a környezet tudatos civilizáció újbóli megteremtésére.

A Föld-művészet egyik legelső művelője a magyar származású amerikai művész Agnes Denes. Hírnevet az 1982-es „Búzamező – egy konfrontáció” című munkájával szerzet, mely során Manhattan déli részén egy búzamezőt telepített néhány sarokra New York üzleti negyedétől. Ezzel az alkotásával hívta fel a figyelmet a világ elhibázott társadalmi, gazdasági prioritásaira és élelmezési problémáira. Ahogy a búzamező elterült az üzleti negyed lábánál, abban benne volt a természet konfliktusa a civilizációval, a szegény vidékek találkozása a gazdagokéval, az elvagyódás a nagyvárosi életből egy egyszerűbbbe, illetve a verejtékkel összehozott alapélelmezési esete a túlfogyasztást és a felhalmozást kiszolgáló városnegyeddel. A Búzamező – egy konfrontáció olyan problémákra hívta fel a figyelmet, amik azóta még inkább világméretűek lettek.¹³

¹² Sebők Zoltán: Az új művészet fogalomtára, Orpheusz Kiadó, 1996

¹³ Stöckert Gábor: A magyar származású művész, aki New York belvárosában ültetett egy búzamezőt (2022. március 26.)(<https://telex.hu/eszkombaj-n/2022/03/26/a-magyar-szarmazasu-muvesz-aki-new-york-belvarosaban-ultetett-egy-buzamezot>)(2023.04.30)

3. A FOTÓ, MINT DOKUMENTUM

A dokumentarista fotográfia egyfajta képi stílust, alkotói szemléletet és sajátos médiumkezelést együttesen jelölve egy művészeti korszakot határoz meg. Érvényességi köre erősen köthető korabeli társadalmi és gazdasági mozgásokra, vagy akár művészeti stílusokra való reflektáláshoz. Az a fajta valóságfeltáró ábrázolás, amely eredetileg a 20. század első felében éppen a fotográfiát, hívta segítségül a társadalom periférikus jelenségeinek szociografikus igényű rögzítésére. Objektivitásra törekszik, a kép valóságtartalma, illetve annak igazságtartalma olyan szemponttá vált, amely már a fénykép rögzítésének feltalálásakor problémát jelentett. Mi a valóság és annak hiteles ábrázolása, ehhez képest honnan kezdődik szubjektív értelmezése?

A szubjektív dokumentarizmus célja nem az, hogy az ábrázolt dolgok tényszerűségéről bárkit is meggyőzzön. Szándéka arra irányul, hogy az őt körülvevő és feltételezhetően reális világban zajló, hétköznapi eseményekről az általa elgondolt formában alkosson képet. Mindezt pedig úgy teszi, hogy kiemeli a képbe komponált motívumot, szétszaggatva a valóság szövetét. Ily módon lehetőséget kap és ad arra, hogy a keretbe foglalt „valóságdarabot” vizsgálat tárgyává tehesse. A lényeg azonban nem az, hogy „képet” adjon a világnak, egy elvont, általános szemlélőnek, aki majd kedve szerint magáévá teszi a látványt, és értelmezi azon a horizonton, amelyet a kép megnyit számára, összevetve azzal, ami saját ismereteinek határai között feszül. Éppen ellenkezőleg, saját, a reálisként felfogott világhoz fűződő viszonyát teszi elemzése tárgyává azáltal, hogy összeveti belső mentális képeit a világról készített valós képekkel. Talán ebben van az alapvető különbség a korábbi dokumentarista szemléletmódokhoz képest. Nem az a fontos kérdés, hogy mi történik velük, hanem az, hogy a fotográfus hogyan éli meg ezeket a történéseket.

A dokumentarista fotográfia fontos tárgyköre, hogy miként viszonyul egymáshoz az esztétika és a valóság ábrázolása. A dokumentumfotó esetében sem beszélhetünk teljes objektivitásról, mivel az alkotónak mindig van valamilyen viszonya az ábrázolni kívánt témához, amitől nem tudja függetleníteni magát. Ami azonban talán sokkal fontosabb, az a hitelesség, ami akkor valósulhat meg, ha a fotós számára is nyilvánvaló, hogy miként kötődik az adott témához.

„Megvizsgálom a saját valóságomat, azután kívülről keresek kapaszkodókat; beszélek azokkal, akik közelebb tudják vinni a témát az objektivitáshoz”¹⁴ – mondja Szász Lilla - és ebből az következik, hogy többféle valóság is létezik. Első sorban talán a fotósé, de természetesen az alanyé, és a társadalomé is fontos. Szász szerint az a jó, ha ebből a sok kicsi valóságból létrejön valami közös. A fotósnak a saját valósága mellett a résztvevők valóságának is teret kell engednie.

¹⁴ Kocsis Katica: Mit tud ma elérni egy dokumentumfotó? (2020.12.03.) (<https://kultura.hu/mit-tud-elerni-a-kortars-dokumentumfoto/>) (2023.01.10.)

3.1 Documerica Project

Talán az első olyan fotográfiai projekt, ami a környezeti problémákra való figyelemfelkeltés kapcsán készült, az a „*Documerica Project*” volt. Az 1970-es években az újonnan létrehozott Környezetvédelmi Ügynökség (EPA) hivatásos fotósokkal társult, hogy fényképeket készítsenek Amerika embereiről és a földről – a szennyezett folyóktól az érintetlen erdőig. Az EPA célja volt hangsúlyozni a közvetlen kapcsolatot az amerikaiak és a környezetükben elfoglalt helyzetük között, valamint a tisztaság megőrzéséért vállalt felelősségüket. A projekt célja az is volt, hogy megismertesse az újonc ügynökséget és annak fontosságát a mindennapi amerikaiakkal. 1972 és 1977 között az ügynökség szerződést kötött a kor ismert fotósaival, hogy több mint 20 000 fényképet készítsenek a környezetszennyezés forrásairól és bizonyítékairól. Az emberek mellett az ábrázolt témák között szerepelnek gyárak, szemétdombok és olajszenyveződések, valamint az ország természeti szépsége, például erdők, hegyek és folyók.

Bár a *Documerica* rövid életű volt, betekintést nyújt a 20. század közepére Amerikára és az Egyesült Államok kormányának a nyilvánossággal való kommunikációhoz való hozzáállására. A *Documerica* igazgatója, Gifford Hampshire a dokumentumfotózás szenvedélyes híve volt, és projektjét a *Farm Security Administration* nagy gazdasági világválságról szóló fényképezési programjának 1970-es verziójaként képzelte el.

A projekt fotói körbejárták az országot, megtekinthetők voltak a művészeti múzeumokba, egyetemekbe és könyvtárakba, sőt még nyomtatott kiadványokban is megjelentek, hogy a képeket a lehető legtöbb amerikai láthassa. Az EPA vezetőinek leváltását követően a projekt támogatása megszűnt, és 1978-ban véget ért. Bár a projekt csak néhány évig tartott, bevezette a közvéleményt a környezetszennyezés valóságába és az emberek védelmével megbízott ügynökség fontosságába.¹⁵

Talán a *Documerica Project* alatt létrejött képek nyitották meg a fotográfiai utat a környezeti problémák feltárására, és talán ekkor kezdtek el igazán a hétköznapi emberek is elgondolkodni azon, hogy ha tovább folytatják jelenlegi életvitelüket, akkor nem lesz bolygó melyen élni tudnának. A dokumentum fotózás szempontjából fontos, hogy a művész nem a saját kapcsolatát a környezettel próbálja demonstrálni, csupán felhívja a figyelmet az emberiség körül történt események sokaságára. Saját munkámon belül én is sokkal inkább képviselem ezt a fajta megközelítést (azon kívül hogy fontosnak tartom saját kapcsolatomat a természettel), mint hogy művészien prezentáljam az egyes objektumokat.

Munkám során nagyon sok mindenkivel beszélgettem, adatot gyűjtöttem, és rájöttem, ha a képeimnek nem ismerném a háttértörténetét, azt, hogy egyes létesítmények milyen elven működnek, vagy mi célt szolgálnak, akkor nem biztos, hogy neki tudtam volna állni úgy fényképezni, hogy az másoknak is érthető legyen. Szerintem az én diplomamunkámban nagyon fontos az, hogy hű maradjak a valósághoz, de közbe ne felejtsem el azt, hogy én ezzel dokumentálni szeretnék, egy olyan, korunk egyik legnagyobb környezeti problémájának megoldásairól, amiről kevesen tudnak, vagy nem figyelnek rá kellőképpen.

¹⁵ Meredith McGroarty: How a 1970s photo project revealed America's pollution problem and what the EPA could do about it (September 30, 2022)(<https://dornsife.usc.edu/news/stories/3767/documerica-project-epa-photos/>)(2023.04.30)

A fényképeknek nem csak a valóságra, hanem a személyes állásfoglalásomra, és arra, hogy miként tudok azonosulni azokkal a léte-sítményekkel, és azok képviselésével, amikkel dolgozok. Véleményem szerint a fotósoknak nagy felelőssége van abban, hogy mit emel ki egy adott történetből.

A késői modernizmus művészettörténészei a fényképben többnyire nem látták meg a képzőművészeti lehetőséget. Ezt a jelenséget jól összefoglalja Clement Greenberg véleménye, akinek egyetlen írása készült a fényképezésről, 1946-ban, Edward Weston fotói kapcsán. Ebből kiderül, hogy Greenberg a képzőművészet kontextusában használt fotót erősen limitálta, a médiumban rejlő művészeti lehetőséget nagyon beszűkítette. A fényképet úgy fogta fel, mint a dokumentáció eszközét. *„A fénykép leginkább transzparens médium, amelyet az ember talált fel. Talán ez az oka annak, hogy olyan nehéz transzcendentálni, mivel legkézenfekvőbb, egyben művészeti funkciója a dokumentáció.”*¹⁶

¹⁶ Clement Greenberg: The Camera's Glass Eye (1946)

4. VIZSGAMŰ/ GREEN OBJECTS

Vizsgaművemben nem csak egy olyan problémakörrel szerettem volna foglalkozni ami a mai ember számára sem ismeretlen mégis kezdetleges megoldásokkal bír, hanem olyannal is, amivel érdemes, és van benne tovább fejleszthetőség. Valami ami nem csak egy vizsgamű, hanem talán valami olyan is, ami elgondolkodtató, figyelemfelkeltő, és tanulságos.

Mikor belekezdtem, magával a környezetvédelemmel szerettem volna foglalkozni. Rájöttem, hogy ez a „gyűjtő fogalom” alapvetően számos kiindulási lehetőséget és irányt tár fel elem, és szűkítenem kellett, mi az ami engem érdekel, illetve mi az ami számomra is elérhető. Hamar körvonalazódott, hogy ami az én figyelmemet erősen vonzza, azok az erre a célra létrejött különféle létesítmények, objektumok. Munkám során számos olyan építményt, céget, kerestem fel, akik szinte észrevétlenül tesznek meg mindent azért, hogy a „jól ismert” környezetünk olyan formában élhető maradjon, mint amilyen régen is volt. Bevallom kritikusan indultam el ezen az úton, mivel úgy gondoltam a nagy pénzeket és befektetéseket olyan emberek kezelik, akik többet tesznek a zsebbe, mint a fennmaradó élet biztosításába. Azonban a megszerzett információk és tapasztalatok azt mutatják, hogy ezeken a helyeken többnyire olyan emberek dolgoznak, akik lelkiismeretesek a munkájukban, és hisznek abban, hogy jól tesznek. Arra a megállapításra jutottam, hogy a mai ember sajnos egy elkényelmesedett populációnak tekinthető. Nem azért haladunk lassan a környezeti károk javításával, mert nincs meg hozzá a technikai felkészültség, hanem mert nem tesszük meg ezeket a lépéseket globális szinten. Ne legyenek illúzióink! A sok kicsi sokra megy közmondás ebben az esetben nem működik. A zöld energia bevezetése az otthonokba, intézményekbe igazán nagy előrelépés, de az a meglátásom, hogy ameddig az igényeink jóval többek, mint amit ki tud termelni egy vállalat, addig felesleges köröket futunk. Nem akarok abba a hibába esni, hogy olyan kijelentéseket teszek: „ha mindenki odafigyelne,...” vagy hogy „ha mindenki végig gondolná,...”, mert nem tesszük. Az ilyen mondatok elterelik az emberek felelősségét, és elhanyagolják mindaz amit eddig felépítettünk.

Képeim a zöld energia hasznosításában részt vevő épületeket dokumentálása, bemutatása céljából készítettem, és úgy kezeltem ezeket mint műtárgyakat. Ezen létesítményeket ugyan ember alkotta, fotóimon mégsem éreztem szükségét, hogy megjelenítsem a lényt, melynek többszörös hibái miatt volt szükség a létrehozásukra. Munkáim azon felül, hogy komoly hangvételűek, színvilágukban szerettem volna egy romantikusabb, lágyabb megjelenést kölcsönözni, mivel szándékom nem a figyelem felkeltés a baljós jelenre és jövőre lenne, sokkal inkább egy pozitív hangvételű végkimenetelben való reménykedés. Úgy gondolom, ha az emberek figyelmét arra hívd fel, hogy egy posztapokaliptikus jövő felé tartunk, ami elől nincs menekvés, akkor az nem rendelkezik kellő motivációs erővel a változáshoz.. Talán a sok negatív gondolat miatt van az, hogy az embereket nem érdekli a jövő formálása, hiszen úgy is azt hallja mindenhol, hogy olyan mértékű pusztítást hajtottunk végre a Föld ellen, ami visszafordíthatatlan. Épp ezért miért is próbálnánk meg változtatni ha már vége mindennek?

ÖSSZEGZÉS

Munkám során arra jutottam, hogy az embereknek még bőven van hova fejlődni és szerintem érdemes lenne több pénzt és energiát fordítani erre a területre. Már most számos olyan környezeti hatást nem tudunk visszafordítani, amit ha időben észhez kapunk, és globális szinten nem csak mindenki saját magával törődne, akkor talán megoldódott volna de így most azt kell óvnunk ami maradt. Nem mondom, hogy bukott ügy. De tényleg mindenkinek oda kellene tennie magát, azonban az én véleményem szerint az emberek mindig is kapzsik voltak, és sajnos azok is maradnak, épp ezért ha haladunk is valamelyest, nem olyan léptékbe, ahogy az a környezetnek és persze az emberiségnek jó lenne. Saját kérdéseimre válaszolva, hogy időben kezdtünk e cselekedni, azt kell mondanom, hogy igen, csak nem jó léptékben. Hamar felmerültek a gondok, és azokra való megoldások, csak kivitelezni az, ami egy lassabb folyamat. Mindent engedélyeztetni, pénzeket befektetni, megépíteni, ez nem megy olyan gyorsan, és nem a környezet megóvása a legfontosabb teendő azon a bizonyos listán. Elég e amit teszünk? Korán sem, de én bízok abban, hogy a különféle projektek nagyban befolyásolják az emberek környezet tudatos gondolkodását.

Egyes negatív üzenetek (például az éghajlatváltozással kapcsolatban) elzárják az embereket, mert úgy érzik túlterheli őket a probléma megoldhatatlansága. Azáltal, hogy létrehozunk olyan épületeket, gyárakat, felépítünk olyan vállalatokat, amelyek építik a környezetet az emberek kapcsolat tudnak teremteni egy alternatív jövővel. Ezen felül úgy gondolom nagyon fontos, hogy a környezet megóvása érdekében létrehozott művészeti alkotások mindenhol jelen legyenek, hiszen ezeket egyfajta útmutató a jövő generációnak is, amelyből nagyon sokat tanulhatnak. A kortárs nemzedékek pedig közvetlenül kapcsolatba léphetnek különféle technológiákkal, és többet tudhatnak meg róluk oly módon, ahogy a művészet képes kommunikálni. Én is arra szerettem volna használni gyakorlatomat, hogy ösztönözzem az embereket, illetve, hogy rámutassak egy alternatív jövőképre. Lehet, hogy nem állítok elő egy tiszta energiát szél-eskőrű felhasználásra, de ettől függetlenül úgy gondolom ezek a munkák lehetnek nagyszabásúak, és erősen kötődnek a természeti környezethez. Véleményem szerint sokan reményvesztettek a környezet megóvásával kapcsolatban, épp ezért nem akartam én is úgy hozzáállni a világhoz, hogy olyasmit készítek, ami csak jobban megijeszti az embereket. Művészként nagyon sok és nagyszerű eszközeink vannak, melyekkel lehetünk játékosak, de mégis komolyak, és használhatjuk a romantikus szépséget egy groteszknek tűnő helyzetben. A megújuló energia megváltoztatja tájainkat, de a művészet nem csak a rendszerek újratervezésében tudnak segítséget nyújtani, hanem képes másokkal is megértetni, miért van szükség a változtatásra.

Elképzelhető e hogy fenntartható módon éljünk? Én személy szerint el tudom képzelni, abban az esetben, ha változtatni tudunk a magas igényeken, a luxus életvitelen. Az lenne a fontos ebben a kérdéskörben, hogy ne akarjunk többet annál mint ami a létfontartásunkhoz elegendő volna. Ne pazaroljunk a még megmaradt energiáinkkal, mert ha továbbra is ilyen léptékben folytatjuk a túlfogyasztást, nem marad Föld aminek a fennmaradásáért jelenleg nagy erővel küzdünk.

GREEN OBJECTS

BIBLIOGRÁFIA

FORRÁSOK, SZAKIRODALMAK, HIVATKOZÁSOK

Amber Merton: What is Eco Art? Being More Purposeful in Your Expression (írta 2016.06.06) <https://www.plushbeds.com/blogs/green-sleep/what-is-eco-art> (2023.03.02)

Clement Greenberg: The Camera's Glass Eye, 1946

David J.C. Mackay: Fenntartható energia - mellébeszélés nélkül, Fordította: Both Előd, Budapest 2011

Drozdik Orsolya: A koncepciólistól a posztmodernig. A művészetről és a művészetemről 1975-2002, az Individuális mitológiától az Én fabrikálásáig, Pécs 2003. (<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15377/drozdik-orsolya-dla-2004.pdf>) (2023.04.02)

Edward Burtynsky: Anthropocene: The Human Epoch, 2018

FOTOMŰVÉSZET folyóirat, 2004/1-2. XLVII. ÉVFOLYAM 1-2.. SZÁM(http://www.fotomuveszet.net/korabbi_szamok/200412/a_valosag_visszavag)

FOTOMŰVÉSZET folyóirat, 2005/5-6. XLVIII. ÉVFOLYAM 5-6.. SZÁM (http://www.fotomuveszet.net/korabbi_szamok/200556/fenykepezek_tehat_vagyok)

<https://kultura.hu/mit-tud-elerni-a-kortars-dokumentumfoto/>

<https://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6rnyezetv%C3%A9delem> (2023.02.11)

Interview Magazine: The Weight of Mary Mattingly's World: By noor brara, September 4, 2013 https://www.interviewmagazine.com/art/mary-mattingly#_ (2023.04.03)

Ismeretlen író: FENNTARTHATÓSÁG MEGJELENÉSE A KORTÁRS MŰVÉSZETBEN (<http://korkorosgazdasag.hu/tudad-e/fenntarthatosag-megjelenese-a-kortars-muveszetben/>)

Jennifer Baickwal: Edward Burtynsky: Manufacture Landscape, 2006

Kerényi Attila: Általános környezetvédelem, Szeged: Mozaik Oktatási Stúdió (2006)

Kocsis Katica: Mit tud ma elérni egy dokumentumfotó? (2020.12.03) <https://kultura.hu/mit-tud-elerni-a-kortars-dokumentumfoto/> (2023.01.10)

Mándlné Szőnyi Juditt: A geotermikus energia

Meredith McGroarty: How a 1970s photo project revealed America's pollution problem and what the EPA could do about it (September 30, 2022) <https://dornsife.usc.edu/news/stories/documerica-project-epa-photos/> (2023.04.30)

Péter Szabina: We use the best, we use the rest! (2020.március 18.)(<https://dunszt.sk/2020/03/18/we-use-the-best-we-use-the-rest/>)

Renewable Energy Artworks: Joan Sullivan: The Science of Light (March 20, 2017) <https://artistsandclimatechange.com/2017/03/20/the-science-of-light/> (2023.04.27)

Rosie Flanagan: George Marazakis Photographs The Anthropocene (2018.07.24) <https://www.ignant.com/2018/07/24/george-marazakis-photographs-the-anthropocene/> (2023.02.10)

Sebők Zoltán: Az új művészet fogalomtára, Orpheusz kiadó, 1996

Stöcker Gábor: A magyar művész, aki New York belvárosaiban ültetett egy búzamezőt (2022. március 6.) <https://telex.hu/eszkom-bajn/2022/03/26/a-magyar-szarmazasu-muvesz-aki-new-york-belvarosaban-ultetett-egy-buzamezot> (2023.04.30)

Tatai Erzsébet: Neokonceptuális művészet Magyarországon a kilencvenes években, Doktori disszertáció tézisei, Budapest 2006. (3-11. oldal) <https://doktori.btk.elte.hu/art/tataierzsebet/tezis.pdf> (2023.03.10.)

Theisz Angéla: Retextil technika: (saját fordítás) https://www.sozialmarie.org/files/875/pdf_en.pdf (2023. 03.04.)

Tolvaj Ernő és Lengyel András: Kortárs képzőművészeti szöveggyűjtemény I., A&E'93 kiadó, 1995

KÉPJEGYZÉK

1. kép: (saját felvétel) **Bácsai Vivien: Pécsi Hőerőmű** (2023)
2. kép: **Sarah Hall: Waterglass** (2011) napelemes üveginstalláció, Enwave Színházban a torontói Harbourfront Centerben, (forrás: <https://artist-sandclimatechange.com/2017/03/20/the-science-of-light/>)
3. kép: **Sarah Hall: Leaves of Light** (2011) napelemes üveginstalláció, York Egyetem, Toronto, Ontario, (forrás: <https://artistsandclimatechange.com/2017/03/20/the-science-of-light/>)
4. kép: **Csizik Balázs: Waste Suprematism** (2019) fotográfia, (forrás: <https://www.ignant.com/2018/11/14/balazs-csizik-transforms-ocean-waste-into-suprematist-art/>)
5. kép: **Csizik Balázs: Waste Suprematism** (2019) fotográfia, (forrás: <https://www.ignant.com/2018/11/14/balazs-csizik-transforms-ocean-waste-into-suprematist-art/>)
- 6.kép:**Edward Burtynsky: Plastics Recycling** (2016), Dandora hulladéklerakó #3, Archív pigmentnyomat, 48 × 64 hüvelyk | 121,9 × 162,6 cm, Nairobi, Kenya, Nicholas Metivier Gallery, Toronto / Flowers Gallery, London (forrás: <https://www.artsy.net/artwork/edward-burtynsky-dandora-landfill-number-3-plastics-recycling-nairobi-kenya>)
7. kép: **Edward Burtynsky: Phosphor Tailings Pond #4, Near Lakeland, Florida, USA** (2012), pigment tintasugaras nyomat, 58 1/2 x 78 hüvelyk, Howard Greenberg és Bryce Wolkowitz Gallery, New York / Nicholas Metivier Gallery, Toronto, (forrás: <https://hyperallergic.com/475027/anthropocene-the-art-gallery-of-ontario/>)
8. kép: **George Marazakis: A Cure for Anthropocene** (2018?) Kozani, in northern Greece, fotográfia, (forrás: <https://www.lensculture.com/articles/george-marazakis-a-cure-for-anthropocene>)
- 9.kép: **George Marazakis: A Cure for Anthropocene** (2018?)Kozani, Greece, fotográfia, (forrás: <https://www.lensculture.com/articles/george-marazakis-a-cure-for-anthropocene>)
10. kép: **Mary Mattingly: House and Universe, Floating a Boulder** (2012) color print, Robert Mann Gallery, New York, (forrás: <https://www.artsy.net/artwork/mary-mattingly-floating-a-boulder>)
11. kép: **Agnes Denes 1982-ben, a Búzamező** – egy konfrontáció színhelyén, Manhattanben – Fotó: John McGrail via Leslie Tonkonow Art-works + Projects (forrás: <http://www.agnesdenesstudio.com/works7-WFStatue.html>)
12. kép: **Gene Daniels: Ruston, Washington állam udvara, a Tacoma Smelter Stack árnyékában lévő otthon**, 1972. augusztus, Egyesült Államok Nemzeti Archívuma (forrás: <https://hyperallergic.com/86543/photographing-the-state-of-the-environment-in-the-1970s/>)
13. kép: **Harry Schaefer: A John Amos erőmű vízhűtő tornyai** a Kanawha folyó túloldalán, Poca közelében, Nyugat-Virginia államban 1973 augusztusában magasodtak, Egyesült Államok Nemzeti Archívuma (forrás: https://ritkanlathatortenelem.blog.hu/2014/08/12/az_amerikai_krizis)

